

KOLOFON

PIKAPOLONICA

(nagrajeni literarni, likovni in fotografski prispevki)

Urednici: **Mojca Lipužič Moravec, Ana Vončina**

Spremna beseda: *mag.* **Milan Koželj**

Naslovnica: **Zala Drofenik**, OŠ Dobravlje, PŠ Vipavski Križ

Oblikovanje: **Ana Vončina**

Naklada: **150 kosov**

Izdajatelj: **OŠ Cerkno**

Maj, 2011

cip

OPOMBA:

*Originalnih prispevkov nismo posebej lektorirali.
Oblikovno smo tekste poenotili.*

VSAK OD NAS NOSI SVOJO PIKAPOLONICO S SEBOJ

»Slednjič je bila punčka nared. Mati jo je nekaj trenutkov poddržala pred seboj. Ali ji še česa manjka? Ne. Dala jo je Nežki. S tistim trenutkom je bila njena. Vsa se je tresla, ko jo je tiščala v rokah.

»Zdaj boš morala vsak dan biti pridna.« ji je rekle mati.

»Da.«

»In ne boš smela nikoli jokati.«

To je bilo malce težko. Toda v tistem trenutku bi bila Nežka vse obljubila.

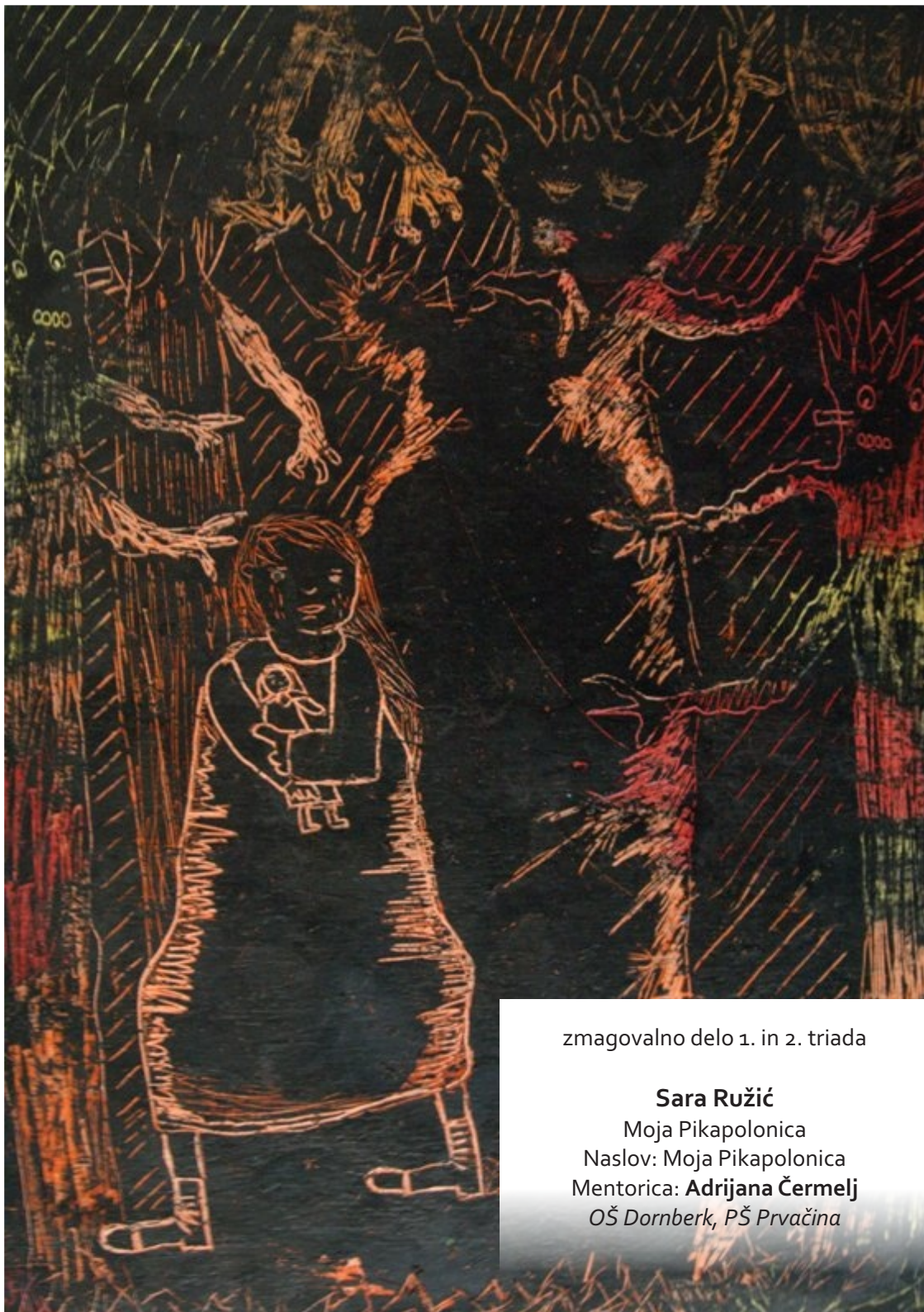
»Saj ne bom ... Kako naj bo punčki ime?«

France Bevk, Pestrna

Pikapolonica ... sporočilo sreče in veselje, obet odraščanja in izziv prihodnosti. Ko solze ne bodo več spontana žalost, ki jo lahko brez zadrege pokažeš svetu. Ko se življenje prevesi iz brezskrbnega otroštva v zahtevnejše obdobje dolžnosti in odgovornosti. Poanta Bevkove klasične mladinske povesti je večna in preroška. V življenju je pač treba prej ali slej odrasti. Pred dvema stoletjema na odročnih kmetijah kruto in nenadno, v sodobnem svetu postopno, a zapleteno. Preizkušnja je za mladega človeka vedno zahtevna in odgovorna. Odmakne se varno zavetje družinskega ognjišča in materinega naročja, tudi smeh je potrebno dozirati bolj previdno, solze pa postanejo del notranjega sveta. Priložnosti, ko se lahko na licih še zrcali zunanji, postajajo vse bolj redke.

A tam nekje, skrbno spravljena in odložena na znano mesto, se nam nasmiha Pikapolonica. Bevkovi Nežki kot preprosta punčka iz cunj, nekomu drugemu kot plišasti medvedek, tretjemu kot pisan obtežilnik za papir, četrtemu kot medaljon s sliko ...igračke, okraski, spominki. Prijatelji iz otroštva in spremljevalci v prihodnost. Pikapolonice našega življenja. Pomagajo pri premagovanju vsakdanjih težav, na usta nam priključijo nasmeh in kadar je tesnoba v srcu prevelika, dovolijo na lice solzam. Vedno so z nami in nekega dne jih bodo naši vnuki pokazali svojemu otroku: poglej, tole pa je Pikapolonica moje stre mame. Še vedno jo hranim.

mag. Milan Koželj

zmagovalno delo 1. in 2. triada

Sara Ružić

Moja Pikapolonica

Naslov: Moja Pikapolonica

Mentorica: **Adrijana Čermelj**

OŠ Dornberk, PŠ Prvačina

LUKČEVI MUCI

DOMA IMAM DVE MUCKI, ENO BOLJ MAJHNO IN ENO BOLJ VELIKO. MICI JE MAJHNA MUCA, PIKA PA JETAVELIKA MUCA. MICI JE ČRNO BELA, PIKA PA JE ČISTO BELA. VSAK DAN JU PAZIM, DA NE PRIDE MAČEK IN POJE MALO MUCO MICI. ZJUTRAJ, ZVEČER IN POPOLDAN JIMA DAM ZA PITI MLEKO, DANISTA LAČNI.

NEKEGA DNE JE MICI ZLEZLA NA DREVO. ISKAL SEM JO, A JE NISEM VIDEL. SLIŠAL SEM NJENO MIJAVKANJE. POKLICAL SEM BRATA. ON JO JE ZAGLEDAL NA DREVESU. VIDELA SVA, DA SI MICI NE UPA DOL. POKLICALA SVA BLAŽA IN MIRKOTA. ŠLA STA PO LESTEV. PRIŠEL JE ŠE OČE IN JE SPLEZAL PO LESTVI NA DREVO IN REŠIL MOJO MICI. NA DREVESU JE BILA TRIDNI.

ŠE BOLJ PAZIM NANJO, DA SE MINE BISPET IZGUBILA.

LUKA MAKUC, 1. B

(Po pripovedovanju zapisala učiteljica B. Grošelj)

Mentorici: **B. Grošelj in B. Likar**
OŠ Cerkno

PESTRNA DAŠA

MOJA SESTRICA MARISA JE STARA ENO LETO. RADA SE IGRA Z MANO. IGRAVA SE TAKO, DA ME CUKA ZA LASE IN TOLČE PO GLAVI. NIČ ME NE BOLI. IZ KOCK SESTAVIM HIŠE IN STOLPE, ONA PA JIH PODRE. PRITEM, KO ROPOTA, SE ONA SMEJE IN JIH RAZMEČE NAOKROG. ODPIRA PREDALE IN IZ NJIH VLEČE OBLEKE. MEDTEM, KO JAZ POSPRAVLJAM IN ZAPIRAM PREDALE, SE ONA SMEJE.

KO PRIDEM IZ ŠOLE DOMOV, TAKOJ PRIDE K MENI IN ME MOČNO OBJAME OKROG NOG. JAZ JO PRIMEM IN JO POPESTUJEM. KO JE ŽALOSTNA, JI PRINESEM NJENO ODEJICO Z MIŠKAMI. KO SE POTOLAŽI, SE IGRAVA NAPREJ. ZELO RADA IMA KNJIGO O ŽIVALIH, KI JO JE DOBILA ZA ROJSTNIDAN.

NA SVOJO SESTRICO ZELO PAZIM, DA SE JI NE BI KAJ ZGODILO.

DAŠA ŠTREMELJ, 1. B

(Po pripovedovanju zapisala učiteljica B. Grošelj)

Mentorici: **B. Grošelj in B. Likar**
OŠ Cerklja

OBISKALA STA ME LUKEC IN NEŽIKA

V večer se je že prevesil v noč. Ležim v postelji in se še kar obračam levo in desno. Ne morem zaspati, kajti v glavi mi skače vse polno misli, ki jih ne morem umiriti. Naposled me sanje povlečejo vase...

Tok, tok. Nekdo je potrkal na vrata. Bila sem presenečena, da dobim obiske sedaj, ko je tako pozno. Odprla sem jih in pred seboj zagledala deklico in dečka. Bila sta čudna. Drugačna kot smo ostali otroci. Zelo suhljata in bledolična. Njuna obleka je govorila, da sta zelo revna. Zunaj je bilo hladno, zato sem bila presenečena, da sta bosa. Deček je imel kratke razmršene lase. Deklica pa dolge in spletene v dve kiti. Bila sta prestrašena in brez nasmeha na obrazu. Zasmilila sta se mi. Vprašala sem ju, kdo sploh sta. Spogledala sta se in rekla, da prihajata iz pred davnih let.

Zanimalo me je, kako jima je ime in zakaj sta prišla. Odgovorila sta mi, da prihajata zato, ker hočeta spoznati današnje otroke in današnje življenje. Pa tudi predstavila sta se, deklici je bilo ime Nežika, dečku pa Lukec. Povabila sem ju naprej v sobo. Bila sta plašna in sramežljiva. Sedla sta na mojo posteljo in si ogledovala okolico. Povedala sta, da še nikoli nista videla tako lepe sobe. Čudila sta se vsemu, kar sta videla: pisalni mizi, šolski torbi, telefonu, televizorju. V njunem življenju nimajo nič takega. Nimajo svoje sobe, spijo na seniku. Nimajo kopalnice, umivajo se ob potoku. Nimajo igrač, igrajo se s kamenčki, punčkami, ki so doma sešite ter stvarmi, ki si jih sami naredijo ali pa najdejo v naravi. Nežika je povedala, da nima veliko časa za igro, ker mora pomagati staršem pri delu, paziti mora sosedove otroke, prati perilo ter kuhati poleno. Lukec pa mora pasti živino in delati na njivi. Kar nekaj časa smo se takole pogovarjali. Sama sem jima razložila, kakšno je življenje nas otrok danes. Povedala sem, da me zelo zanima zgodovina, življenje naših prednikov ter njihova kultura in običaji. Postalni smo prijatelji in bilo nam je lepo.

Toda kar naenkrat sem zaslišala hrup: trrrrrrr trrrrrrr. Bila je budilka, ki je naznanjala vstajanje in odhod v šolo. Skočila sem iz postelje ter klicala Lukca in Nežiko. Nikjer ju ni bilo. Kam sta odšla? Pa niti poslovili se nismo. Obsedela sem na postelji s samo eno mislijo v glavi. Kateri čas je otrokom bolj naklonjen? Tisti nekoč ali ta, danes?

Julia Krečič, 4. razred

Mentorica: **Izidora Černigoj**
OŠ Danila Lokarja Ajdovščina

BEVKOVI LITERARNI OTROCI DANES

Če bi Grivarjevi otroci živeli v današnjih časih in bi prišli v naše kraje, bi jih sirote dali v družino, kjer nimajo otrok. Dali bi jih v rejniško družino.

Današnji svet bi se jim najbrž zdel zelo čuden. Hodili bi v šolo namesto, da bi bili pastirji. Morali bi se tudi učiti. Imeli bi veliko zvezkov, učbenikov in tudi šolsko torbo. Starši bi bili do njih prijazni in skrbni. Prav tako tudi učitelji. Ne bi jim bilo treba si služiti vsakdanji kruh, saj otrokom danes ni potrebno delati za denar in preživetje.

Za nas skrbijo starši, ki hodijo v službe, naloga nas otrok pa je, da hodimo v šolo in se pridno učimo ter pišemo naloge.

Zelo čudno bi se jim zdelo, kako otroci danes preživljamo svoj prosti čas. Najbrž bi se kar izgubili v tem svetu računalnikov, mobilnih telefonov, televizije, ... Njihovi dnevi bi bili precej drugačni.

Vendar tudi v današnjem svetu živi veliko otrok v revščini, pomanjkanju. Tudi danes kljub vsej modernizaciji veliko otrok doživlja razne stiske, žalost in kot Grivarjevi otroci si želijo, da bi se zbudili v lepši in srečnejši jutranji dan.

Korina Kante, 4. razred

Mentorica: **Mojca Vidmar**
OŠ Draga Bajca Vipava

OBISKALA STA ME LUKEC IN NEŽIKA

Tistega dne, ko sem se vračala iz šole, je bil meglen in deževen dan. Skoraj nič nisem videla. Nenadoma sta pred mano stala dva otroka. Nisem ju poznala, pa tudi onadva sta se prestrašeno ozirala naokrog.

Deklica je vprašala: »Lukec, kje sva?« »Ne vem, Nežika. Morda nama bo ona povedala,« je rekel deček in pokazal name. Začudeno sem ju gledala. Zdela sta se mi znana in tudi imeni, Lukec in Nežika, sem že slišala. Menda ja nista tisti Lukec in Nežika, o katerih nam je brala učiteljica? »Tako sem lačna,« je potožila Nežika. Končno sem spregovorila: »Pridita, povabim vaju na čaj!« »Kdo pa si ti?« je zanimalo Lukca. »Jaz sem Maša in tu je Planina.«

Odpeljala sem ju v svojo sobo. Nežika se je nekam zagledala. Vprašala je: »Kaj je to?« »Računalnik. Kako, da tega ne veš?« sem se začudila. »V naših časih smo otroci trdo delali in se igrali igrice naših babic,« je povedal Lukec. »Zakaj?« sem vprašala. »Takrat še ni bilo računalnikov, televizije, radia in vseh električnih naprav,« je rekla Nežika. »Raje smo si pripovedovali pravljice in prepevali pesmice,« je še dodal Lukec. »Te pesmi in pravljice so sedaj ljudske. O njih se učimo v šoli.« sem povedala.

»Nimava več veliko časa,« se je Lukec obrnil k Nežiki. Hitro sem ju še vprašala, od kod pravzaprav sta. »Od tam, kjer so Bevkove pravljice doma. Tu sva pa zato, ker v življenju preteklost enkrat obišče prihodnost.« Poslovila sta se. Zapihala je burja. »Čaja nista popila,« sem zaklicala za njima. V odmevu sem slišala Lukčev glas: »Adijo!«

Mia Kobal, 4. razred

Mentorica: **Izidora Černigoj**
OŠ Danila Lokarja Ajdovščina

drugouvršeno delo 1. in 2. triada

Zala Drofenik

Moja Pikapolonica

Naslov: Moja Pikapolonica

Mentorica: **Sonja Makuc**

OŠ Dobravlje, PŠ Vipavski Križ

MOJA PIKAPOLONICA

Sem Polonina punčka Pikapolonica. Zelo jo imam rada. Najsrečnejša sem, ko se igra z mano.

A zadnje čase se sploh ne zmeni zame. Včasih sva se igrali ves dan, sedaj pa me le še poredko vzame v naročje. Ne vem kaj naj si mislim. Ali me ne mara več, zato ker sem plišasta pikapolonica? Res ne vem.

Po cele dopoldneve sem sama doma, ko pa Polona končno pride domov, se samo sklanja nad zvezki. Nekega večera pa mi je rekla: "O ti moja Pikapolonica, saj bo med počitnicami drugače." Čakala sem in čakala, a se ni nič spremenilo. Mislila sem si, da sem sama v hiši, a sem se motila. V hiši je bil tudi Polonin hrček. In prav z njim sem se nekega dne spoprijateljila. Velikokrat sem ga obiskovala in vedno mi je bilo lepo. Nekega dne pa sem pozabila priti na mesto, kjer me je postavila Polona.

Polona se je jezila, kdo me je spravil tja in takoj me je prenesla na najvišjo polico v njeni sobi. Iz nje sem videla veliko reči. Vedno pa sem popoldne lahko opazovala Polono. Tolažila me ja misel, da bo nekega dne spet po starem. A se ni čisto nič spremenilo. Vedno bolj me je postajalo strah in bilo mi je dolgčas. Vrh tega se še ugotovila, da ne morem več obiskovati hrčka, saj ne morem zlesti s police.

Nekega dne je Polona prišla iz šole zelo žalostna. Iz pogovora z njeno mamo sem izvedela, da se je sprla s svojo dobro prijateljica. Bilo mi je hudo zanjo. Polona je gledala po sobi in videti je bila kot kup nesreče, ki žalostno gleda naokrog.

Naenkrat pa me je zagledala in kot da bi se ji odvalil kamen od srca rekla: "Saj boš ti vedno moja prijateljica, kajne?"

Končno sva se igrali do poldne, dokler naju ni zvečer Polonina mama odnesla v posteljo. Še sanjali sva o tem, kako sva skupaj in se imava lepo.

Tina Fornazarič, 6. razred

Mentorica: **Miroslava Fon**
OŠ Ivana Roba Šempeter pri Gorici

BEVKOVI LITERARNI OTROCI DANES

Povedala vam bom zgodbo, ki se je zgodila v ponedeljek me poletnimi počitnicami, bilo je zares nenavadno. Opoldan, ko sta mama in oče bila v službi in je babica kuhala kosilo, ter pazila na mojo mlajšo sestro Tinkaro, svajaz in dedek sadila mala drevesa.

Kar naenkrat pa se je na nebu pojavila odprtina, bila je zelo velika. Nekaj časa sem jo kar tako opazovala, ko so iz nje začele skakati ovce. Stekla sem k dedku in mu povedala, kaj se dogaja. Sprva mi ni verjel, saj je bilo to res nenavadno. Vseeno si je šel pogledat te ovce. Ko je prišel do tja, pa je le videl eno ovco. Sklenila sva počakati tam zraven. Ovce so se res začele gnest skozi luknjo, za njimi pa so skočili še trije pastirci. Dedek se je postavil pred odprtino in rekel: »A, vi ste tisti, ki skačete sem skozi to luknjo!« Pastirci so se prestrašili, povedali so, da jim ovce skačejo skozi to luknjo, ker jim je tu trava veliko boljša. Povabili smo jih še na kosilo, kjer so se predstavili še moji babici. Povedali so, da je najmlajšemu ime Anže, drugemu Lenart in zadnjemu najstarejšemu Ferjanč. Bili so zelo navdušeni nad kosilom, saj imajo onkraj luknje tako kosilo le za posebne priložnosti, tukaj pa imamo tako kosilo lahko vsak dan. Takrat pa se mi je posvetilo in povedala sem: »Ta luknja pomeni predor iz *starih časov v današnje*.« *Sedaj so pastirji prav vsak dan gnali ovce na pašo k nam v novi čas, saj so tu lahko jedli veliko boljše kosilo.*

Na drugi strani luknje pa so se le čudili, zakaj so ovce tako lepe in rejene, če je pa na njihovi strani trava še vedno tako zelo visoka. Te skrivnosti z luknjo pa prav nikomur niso povedali.

Karolina Stres, 6. razred

Mentorica: **Polona Puc**
OŠ Dobravlje

tretjeuvrščeno delo 1. in 2. triada

Kaja Kobal

Moja Pikapolonica

Naslov: Moja Pikapolonica

Mentorica: **Izidora Černigoj**

OŠ Danila Lokarja Ajdovščina

SOSEDA, MALA JUNAKINJA

Jeseni nas je v šoli pričakala nova knjižnica. Sprehajal sem se med lepo urejenimi policami in si ogledoval naslove knjig. Mali upornik! Zanimivo! Tudi jaz si včasih želim zbrati pogum, da bi se uprl. Staršem, učiteljem ... Skušnjam?

Ah, nič, knjigo bo treba prebrati. Komaj sem dobro začel, že sem vedel, da moj pogum Tomažkovemu nikoli ne bo segal niti do gležnjev.

Izgubil je dom, odpeljali so mu mamo, topli so ga, da je bil ves črn, pa ni izdal partizanov. Čeprav ga je bilo na smrt strah, da bi mu odrezali uho, je molčal.

Nato mu je uspelo pobegniti. Našel je očeta in mater ter postal kurir. Četudi je bil na smrt utrujen in izčrpan, je stisnil zobe in vztrajal. Ko je umrla partizanka Dana, so mu solze kar same lile po licih ...

Zgodba o dvanajstletnem Tomažku me je pretresla. Odločil sem se, da spoznam še druge Bevkove otroke; pastirje, pestrne, grivarjeve otroke ... Ves čas sem razmišljal le o tem, kako kruto je bilo njihovo življenje, koliko bridkosti in krivic so doživljali in kako malo ljubezni in nežnosti so dobivali. To pa je zame najhuje. Ne morem si predstavljati, kako bi živel. Če ne bi vedel, da imam ob sebi vsaj enega človeka, ki me ima brezpogojno rad, človeka, kateremu lahko popolnoma zaupam in me sprejema takega, kakršen sem, z manjšimi in večjimi napakami.

Tomažkove, Nežkine in Blažetove prigode so me tako prevzele, da sem vsakemu, ki me je bil pripravljen poslušati, razlagal o njihovem življenju.

Tako sem naletel tudi na sosedo Iloško. Ko sem ji pripovedoval o Tomažku, mi je zaupala svojo zgodbo:

Šest let je štela, ko se je pri Gradu začela vojna. Po vasi so korakali madžarski in nemški karabinjerji, iskali so Žide in partizane. Hülovi so bili za tisti čas kar dobro situirani, imeli so namreč pekarno in gostilno. S »tovornjakom« so razvažali blago po sosednjih vaseh. Ko je oče izvedel, da se v starem grajskem poslopju skrivajo partizani, je vedel, da bo prišlo do hajke.

Cele dneve je tuhtal, kako rešiti vsaj nekaj blaga, da bi, če bodo vojno preživeli, lahko nadaljevali z delom. Stvari je počasi odnašal v gozd in jih tam skrival.

Že pri prvem mimohodu sovražnika so ostali brez vsega, saj so »Švabi« zavohali, da so Hülovi Židje. Ostali so seveda tudi brez »prevoza«.

Zdaj je Iloškin oče sklenil, da je življenje v njihovi hiši za ženo in otroka preveč nevarno. Iz kleti je prinesel star koš za žemljice, poklical je strica in mu malo Iloško s košem vred oprtal na hrbet. Tako so zapustili vas.

Iloška je bila ravno dovolj velika, da so iz koša gledale le njene črne oči. Te so, čeprav je bila otrok, povsod videle le stisko in strah. Ljudje so trepetali pred nasiljem in pomanjkanjem, lakoto in smrtjo.

Mala Iloška je torej z mamo zaživela pri stricu, v kleti, daj ju ne bi našli. Že naslednji teden sta izvedeli, da so očeta odpeljali v Dachau. Od mame je v nekaj dneh ostala le senca, Iloška pa je verjela, da se bo ata vrnil. Mora se! Rada bi se spet stisnila k njemu, on pa bi ji dal vročo žemljico. Lačna je bila!

Potem ju je nekega dne stric razveselil z novico, da se lahko vrnete domov. Minili sta dve leti.

Ko je Iloška zagledala očeta, se je prestrašila. Bil je ves zguban, osivel, tehtal je le 36 kg. Toda iskra v njegovih očeh še ni ugasnila. Počasi sta z mamo nosila stvari iz gozda in začela na novo urejati trgovino. Zemlje namreč niso imeli, zato so morali nekako preživeti.

Pa so doživeli nov šok. Nekega dne so se na motorjih iz Murske Sobote pripeljali aktivisti, popisali stvari, »udarili pečate« in odpeljali, kar se je dalo.

Mala Iloška se je zakadila v prvega, ki je dvignil vrečo, brcala je in kričala ter vpila, naj jim pustijo vsaj moko, da ne bodo umrli od lakote. Pa ni nič pomagalo. Ostali so brez vsega. Končno so se jih usmilili vaščani. Mamo so zaposlili na posestvu, da jim je ob večerih, utrujena in zgarana, prinašala vsaj kruha.

Ko sem to slišal, sem se vprašal: Je bila torej tudi Iloška mala upornica?»

Gotov! Uporniki so bili med vojno vsi, ki so upali in preživeli.

Pa jaz? Bi se znal upreti sovražniku? Bi znal varovati skrivnosti, ki bi mi bile zaupane?

Mogoče ... Pa če bi me topli?!

Mario Pezer, 7. razred

Mentorica: **Marija Štesl**
OŠ Grad

PIKAPOLONICA – Zgodbe iz babičine mladosti

V času mladosti moje babice ni bilo lahko. Večina otrok, ki jih je poznala, je bilo lačnih, pomanjkljivo oblečenih in umazanih. Vsi, vključno z njo, so v šolo hodili zelo poredkoma, saj se je začela druga svetovna vojna, ko je bila stara komaj sedem let.

Moja babica Marija se je rodila 26. novembra 1933. Živela je v vasi Podlanišče. Njena mati Frančiška in oče Miha sta imela šest otrok. Marija je bila poleg mame edino dekle v družini, saj je imela pet bratov – Jožeta, Janka, Stanka, Vida in Jelka.

Pisalo se je leto 1939. Moja babica je ravno kar vstala, ko je opazila, da gori njihov hlev. Vanj je namreč udarila strela. Stekla je k mami, da bi ji povedala, kaj se dogaja, a mame ni bilo nikjer. Stekla je pred hišo in opazila, da mama in ostali domači rešujejo živino iz hleva. Mogočno gospodarsko poslopje se je pred očmi moje babice spremenilo v pepel. Imeli pa so srečo v nesreči, saj jim je uspelo iz hleva rešiti vse živali, razen ene kokoši, ki so jo morali prepustiti ognjenim zubljem.

Bilo je proti koncu druge svetovne vojne. Nekega deževnega večera so na vrata babičinega doma potrkali Nemci. Hoteli so prenočiti. Babičin oče jih je odvedel na skedenj. Nemci so se namestili na senu. Naslednje jutro pa je eden od njih odkril partizansko kapo. Vsi Nemci, razen poveljnika, so začeli vpiti: »Bandit, bandit!« Babica in njeni bratje so se stisnili k mami, od strahu pa so jim po licih začele teči solze. Vedeli so, da jih Nemci lahko pobijejo in zažgejo kmetijo. Na srečo se to ni zgodilo in to samo zaradi razumnega poveljnika čete. Otroke je pobožal po laseh, odprl štedilnik in vanj vrgel kapo. Pobral je svoje stvari ter z vojakom odšel svojo pot.

Doma so imeli čudovitega psa Runa. Bil je najboljši čuvaj in vsi so ga imeli radi. Nekega dne pa je pes izginil. Vse so preiskali, a o njem ni bilo niti sledu. Minili so trije dnevi. Četrty dan pa je babičin brat zagledal, kako se neka žival bliža hiši. Šel ji je naproti, da bi videl, kaj sploh je. Ko se je dovolj približal, je opazil domačega psa Runa. Ubogi Runo je imel na nogi največjo past, kar se jih je tedaj dobilo. Brat je skušal past razkleniti, a je bila zanj veliko premočna. S skupnimi močmi sta oče in brat rešila psa. Runu so zaradi poškodbe odmrli trije prsti na zadnji levi nogi. Kaj kmalu so vaščani ugotovili, kdo je nastavil past sosedovemu psu. Bil je neki lovec, ki je psa hotel ustreliti zaradi prelepega kožuha, a Runo je bil dovolj prebrisan, da se je kljub bolečini uspel skriti zlobnemu lovcu. Po tem dogodku je ta pogumni pes živel še mnogo let.

V času babičine mladosti je cesta peljala le do kmetije, kjer je živela babica. Sosedje so različen gradbeni material s konji pripeljali le do njih, tukaj so ga začasno skladiščili kar v skednju. Skedenj pa je stražil pes Runo. Neke temne noči sta babičina brata zaslišala lajež psa. S strahom v srcu sta se odpravila pogledat, kaj se dogaja v skednju. Neki revni bajtar je hotel vlomiti na skedenj, da bi ukradel skladiščeni material. Brata sta odvezala psa, ki se je pognal za njim. Tat je zbežal, pes pa za njim. Tako je gradbeni material ostal nedotaknjen, tat pa je bil pregnan.

Moja babica je danes stara 77 let, je še vedno zelo aktivna in postori še vsa gospodinjstva dela. Rada prebere tudi kakšno knjigo ali pa pogleda kakšno zanimivo oddajo ali film na televiziji. Želim, da bi bilo tako še vrsto let.

Nika Lapajne, 7. razred

Mentorica: **Mojca Lipužič Moravec**
OŠ Cerkno

Spomini ...

Življenje je dolga, zanimiva pot, v kateri doživljaš veliko zanimivih, lepih, pa tudi malo manj lepih stvari. Vsak človek si poskuša življenje narediti čim bolj zabavno, lepo in polno zanimivih izkušenj. Sestavljeno je iz vzponov in padcev, katere moraš premagovati.

Življenje ljudi se je skozi stoletja, tisočletja in obdobja spreminjalo. Tudi življenje v starih časih, v času Franceta Bevka je bilo spet drugačno od današnjega - "modernega" življenja.

Ljudje so živeli bolj preprosto, brez televizije, računalnika in podobnih sodobnih naprav. Bili so kmetje in so si v večini sami pridelovali hrano. Bili so več zunaj, zelo povezani z naravo in odvisni od nje. Živel so res skromno in preprosto. In prav to preprosto kmečko življenje je okusil moj dedi.

Zaupal mi je veliko zanimivih in poučnih stvari ter dogodkov, ki so mu ostali v spominu in jih ne bo nikoli pozabil. Pripovedoval mi je o lepih in manj lepih dogodivščinah, ki jih je izkusil. Največ je bilo lepih, a tudi slabih ni manjkalo.

Moj dedi je otroštvo preživel v kraju Marija Reka, na hribovski kmetiji, kjer je bilo malo zemlje za pridelovanje hrane. Tam je preživel večina svojega otroštva in na ta kraj ga veže največ spominov. Živel je v osem članski družini kot drugi najstarejši otrok. Preživel je lepo, a težko otroštvo. Moj dedi je bil zelo radoveden, razigran deček. Rad se je potepal, pasel krave, se igral s svojimi brati, sestrami in tudi trdo delal. Življenje na hribovski kmetiji, v tako veliki družini, je bilo skromno in težko. Otroci so morali pomagati staršem pri delu. Igrač so imeli zelo malo, še tisto, kar so imeli, so si izdelali sami. Tudi hrane ni bilo v izobilju, osnovna hrana sta bila mleko in krompir. Jeseni so nabirali gobe in pekli kostanj. Kar so lahko pridelali,

so odnesli prodat na tržnico. Bila je kar 10 kilometrov oddaljeno od Trbovelj. Za vso prodano hrano so dobili denar, s katerim so si lahko kupili moko in sladkor. Na tržnico je mama hodila peš, s košem na hrbtu. Tam so morali po cel dan čakati na kilogram sladkorja.

V spominu mu je ostal tudi naslednji dogodek iz njegovega otroštva ... Ata in mama sta šla nekega dne okopavat na njivo. Dedi je moral čuvati svojega dvoletnega brata in sestrice, ki je bila še dojenček. Dedi je bil takrat še majhen otrok, star komaj štiri leta. Ker so bili vsi otroci zelo radovedni in so se radi igrali z vsem, kar so dobili v roke, sta ata in mama vse nevarne stvari skrila. Skrivala sta jih na tako visoka mesta, da jih otroci niso dosegli. Velikokrat pa se spomni, da so opazovali, kam sta dala starša stvari. Medtem ko sta delala na njivi, pa je dedi opazil na "kredenci" vžigalice in kos papirja. To ga je zelo zamikalo. H "gredenci" si je potisnil posteljo, da jih je lahko dosegel. Tako dolgo se je igral, da je papir zagorel. Takrat se je prestrašil in goreč papir izpustil iz rok na posteljo, kjer je ležala sestrice. Začelo je goreti in dedi je ogenj poskušal pogasiti z oblačili. Ker je začelo še bolj goreti in se kaditi, se je še bolj prestrašil in z bratom stekel iz hiše. V tistem strahu in hitenju je čisto pozabil na dojenčka, ki je ležal na postelji. Brata je pustil pred hišo, sam pa je zbežal v gozd, ker ga je bilo strah posledic. Brat je bil bil ravno toliko star, da je začel govoriti. Kričal je in jokal v strahu ter klical mamo. To sta slišala starša na njivo in pritekla domov. Ko sta videla, kaj se dogaja, sta rešila dojenčka in pogasila ogenj. Postelja in oblačila so bila uničena. Oblačila so nosili drug za drugim in tudi v postelji so ležali po trije otroci skupaj. Po dogodku je šel ata iskat dedija v gozd, ga ulovil in pripeljal domov. Tam jih je dedi pošteno dobil. Od takrat naprej mu niso več zaupali takšnih nalog, ker so uvideli, da jim še ni dorasel.

Moj dedi se je iz tega dogodka naučil, da se z ognjem ni dobro igrati, ker so posledice lahko usodne. Ugotovil je tudi, da moraš posledice dejanj, ki jih narediš, nositi sam.

Še ena takšna neprijetna zgodba mu je ostala v spominu.

Bilo je v njegovih najstniških letih, ko se je učil za trgovca. Opravljal je prakso v trgovini in delal razna dela. Moral je čistiti, razkladati robo, med drugim pa je moral enkrat tudi po mladega bikca. Kraj, kamor se je odpravil, je bil oddaljen kar 2 kilometra. Gospodar kmetije je bikca prepustil drobnemu neizkušenemu dediju. Ta ga je hotel odvesti do trgovine, vendar se mu muhasti bikec ni pustil. Nekaj časa se je upiral, nato pa zdirjal in ga vlekel za sabo. Izpustiti si ga ni upal in zato sta oba pristala v jarku ob kolovozni poti. Trudil se ga je spraviti iz jarka, a mu po vseh hudih in lepih besedah ni uspelo. Takrat so mu na pomoč priskočili dobri vaščani in ga pospremili vse do trgovine. Od takrat dalje so težja dela opravljali starejši in bolj izkušeni trgovci. Dedi pa je spet ugotovil, da moraš imeti za vsako delo nekaj izkušenj.

Iz dedijevih pripovedovanj sem ugotovila in lahko potrdim, da se je življenje nekoč res zelo razlikovalo od današnjega. Danes si ne predstavljamo življenja brez elektrike, vode in drugih materialnih dobrin. Otroci opravljamo manj del oz. dela, za katera smo dorasli in niso težka. Takšen način življenja ima tudi slabe strani, med drugimi tudi to, da imamo vedno manj časa za sočloveka.

Lucija Lobnikar, 7. razred

Mentorica: **Nataša Grobelnik**
OŠ Petrovče

zmagovalno delo 3. triada

Anita Hreščak

Zgodba Bevkovega časa

Naslov: Lukec in njegov škorec

Mentorica: **Vesna Marion**

OŠ dr. Bogomirja Magajne Divača

V ALEKSANDRIJI IZGUBLJENO OTROŠVO

*Moja »bisnona«, Berta Gregorič, se je rodila 15. 1. 1928.
Kot majhna deklica je skupaj s svojimi starši odšla v Aleksandrijo.
Danes živi v Prvačini.*

Bežni spomini na Aleksandrijo

Po pripovedovanju »bisnone« Alberte

MAMIN ODHOD V ALEKSANDRIJO

Začelo se je leta 1930. Hudo leto je bilo za nami in napovedovalo se je še hujše. V naše težko življenje se je zarisala boleča odločitev. Kot mnoge žene pred njo, se je tudi moja mama odpravila v Aleksandrijo. Bila sem le dve leti stara deklica, ko me je mama pustila pri moji »noni« Francki. Nisem razumela, kaj se dogaja. Vedela sem le, da mame ni nikjer. Jokaje sem jo iskala povsod po stanovanju, a nje ni bilo. Včasih mi je poslala oblekice in igrače, a mene to ni potolažilo. Jaz sem želela svojo mamo. Ni prišla, pa čeprav sem si to želela bolj kot igrače.

Imela sem 4 leta, torej dve leti kasneje, ko je odšla v Aleksandrijo tudi moja »nona«. Tam je imela že tri hčerke. Zopet sem ostala sama. »Nona« me je pustila pri mojem očetu in name je od takrat pazila »bisnona«. Leto kasneje me je pri teti pustil tudi oče. Odšel je za mamo v Aleksandrijo.

ALEKSANDRIJA – MOJ NOVI DOM

Spomnim se, da je bila noč, ko me je soseda poklicala. Veselje se ji je zarisalo na obrazu, ko mi je povedala, da se je moja mama vrnila.

Takrat sem bila stara že šest let in mama je bila le nek daljni bežen spomin, ki ga je že skoraj prekril prah. Zame je bila ženska, ki je stegovala roke proti meni, le tujka, ki me je nekoč zapustila. Nič me ni moglo prepričati, da bi se ji približala, saj je nisem poznala. A mama me je ljubeče objela. Ko sem zaprla oči, sem začutila njen vonj in nenadoma je vame butnil oblak spomina na vso ljubezen, ki mi jo je nekoč izkazovala. Strah, da me bo ponovno zapustila, pa se je oklenil moje duše in me opozarjal, da se ne smem preveč navezati na to »tujko«. Mama pa se je odločila drugače. Nekaj dni kasneje me je hotela peljati v Gorico, da bi se slikala za »pašaport«, a nisem hotela z njo, zato me je moral s kolesom peljati stric.

Šele ko smo prispeli v Trst, sem dojela, kaj se dogaja. Bilo mi je hudo, saj sem morala zapustiti domače kraje in ljudi, ki sem jih bila navajena. Tudi v Trst me je peljal stric. Jokala sem in se poskušala strgati mami iz roke, a ni šlo. Trdno me je držala. Zelo težko je bilo za šestletno deklco, priznam.

Ko sem prišla v Aleksandrijo, sem se morala navaditi na novo okolje, nove ljudi in nove jezike. V začetku sem bila še z mamo in očetom. Oba sta delala pri grški družini Anastasiadis, kjer so me zelo lepo sprejeli. Vendar sem bila z njima le tri mesece. Potem sem šla v varstvo k teti. Začela sem hoditi v francosko šolo, ki je bila na drugem koncu mesta. Dokler se nisem privadila mesta, sem se vozila s šolskim avtobusom.

Spomnim se, da sem v šoli težko razumela učiteljico. Srečo sem imela, da sem znala italijansko, in da je bila ena od učiteljic iz Trsta. Ta učiteljica me je med odmori učila francoščine. Jezika sem se kar hitro naučila.

Ko mi je bilo devet let, sem dobila bratca. Mama in oče sta morala zamenjat delo. Mama je dobila delo pri družini Agami, pri kateri je delala že njena mama, moja »nona«. Najlepše je bilo to, da je zvečer

lahko hodila domov, saj nismo stanovali daleč. Oče je dobil delo v mlinu. Bil je za »šefa« mlina. Najeli smo stanovanje in končno je bila družina skupaj.

Moja »bisnona« Berta z mamo in bratcem Zlatkom

IZGUBLJENO OTROŠTVO

Moj bratec je imel komaj 3 mesece, ko je mama že morala na delo. Takrat ni bilo porodniškega dopusta, tako kot danes. Delala je od šestih zjutraj do večera. Oče je moral takrat delati samo ponoči. Zjutraj je prišel domov in popazil na otroka, dokler ga ni zamenjala »nona« in šele takrat je lahko odšel počivat. Dvakrat na dan je moral s trajektom čez Nil. Otroštva je bilo nenadoma konec. A saj ga pravzaprav že prej ni bilo veliko. Sedaj pa sem morala resnično odrasti. Ko sem prišla iz šole, sem seveda morala paziti na bratca. Šele ko je mama prišla zvečer domov, sem se lahko učila in pisala nalogo. Zame ni bilo igre.

Malo starejša sem imela dve prijateljici, s katerima smo se ob nedeljah sprehajale kraj obale, malo po mestu ali šle v kino.

Leta 1941 so očeta internirali skupaj z drugimi Slovenci in Italijani. Skoraj dve leti je ostal v puščavi. Za mojo mamo so bili to zelo težki časi. Morala je ostati doma in v najem je dala dve sobi. Najemnikom je tudi kuhala. Tudi »nona« je ostala pri nas. Tako smo se preživljali, dokler se ni oče vrnil domov.

Šele ko se je oče vrnil in našel delo, smo spet zaživel naše življenje. A vojna nam ni pustila, da bi si oddahnili. Revščina in bombardiranje sta spremljali naš vsakdan. Bombe tudi Aleksandriji niso prizanesle. Spomnim se, da sta nekoč dve bombi padli le kakih sto metrov od nas. Živeli smo v mestu v tretjem nadstropju in ko je zatulila sirena, smo morali teči v zaklonišče. »Nona« je bila takrat že zelo bolna in je težko hodila, zato smo večkrat ostali kar v stanovanju.

Leta 1943 sem dobila še enega bratca, a takrat je mama ostala doma in ni hodila več na delo.

Družina Furlan leta 1944 v Aleksandriji

NESREČNE ŽENSKÉ USODE V EGIPTOVSKEM IZOBILJU

V Aleksandriji smo imeli naš *Slovenski dom*, v katerem smo se zbirali Slovenci in Slovenke. Starejši so malo poklepetali, mlajši pa zaplesali in peli slovenske pesmi. Takrat so tudi naši fantje, ki so bili zajeti v Flamenju kot italijanski vojaki, prišli v dom Slovencev in tam sva se spoznala z mojim bodočim možem. V domu so se srečevale tudi naše ženske, ko so imele prost dan seveda, to pa je bilo enkrat na teden. Prišle so tudi obiskat svoje sovaščane. Tako so se vsi počutili bolj domače.

Koliko usod se je prepletalo v tem domu. Koliko žalostnih oči in koliko solza sem videla. Koliko zgodb, bolj žalostnih od moje, sem slišala. Kaj vse so pretrpele naše žene, ki so morale v širni svet služiti vsakdanji kruh. Doma so pustile svoje otroke in može in se znašle med tujimi ljudmi.

Nekatere so na svojih prsih, namesto svojih, dojile tuje otroke. Koliko noči so prejkale, ko so mislile na svoje male jokajoče otročičke. Ali so siti, zdravi, čisti? Ali so prepuščeni sami sebi ali kdo poskrbi zanje? Tako so trudne, izmučene in objokane dan za dnem zaspale z mislijo na dom. Kako težak je bil njihov zaslužek, a nič ne de, da so le lahko denar pošiljale domov. Pravzaprav smo v Egiptu živeli »v izobilju«, kajti ničesar nam ni manjkalo. Imeli smo delo, hrano in dom. Prav zato so se ženske slabo počutile, kajti medtem ko njim ni nič manjkalo, so njihovi domači živeli v revščini. Otroka, ki so jih morale prepustiti drugim, marsikatera med njimi žal ni nikoli več videla. Nekatere niso imele sreče, kajti otroke so pustile pri ljudeh, ki niso poskrbeli zanje, kot bi morali. Zgodilo pa se je tudi, da so nekatere ženske njihovi lastni bratje, sestre in tudi moške izkoriščali, da so jim le pošiljale denar. Nekatere, ko so se želele vrniti domov, niso več imele doma, kajti vrata so jim domači zaprli pred nosom, zato so končale v slovenskih azilih. Čeprav je bil tisti denar grenko zaslužen, so bile ženske vedno pripravljene pomagati, če se je zbiralo kaj za našo domovino.

Po zaključenem šolanju sem pri petnajstih letih začela služiti svoj kruh. Eno leto sem delala v vojaški »fabriki«, dve leti pa sem bila za vzgojiteljico dvema deklicama pri neki družini. Hoteli so, da grem z njimi v Ameriko.

Pred vojno smo se vsi naši, fantje in dekleta, zbrali skupaj in pripravili piknik. Tako smo se vsi spoznali, se poveselili in peli. Po vojni ni bilo več tako in smo že mislili na vrnitev v našo lepo in zlato domovino. Komaj sem čakala, da se vrnem domov. Le kakšen je moj dom?

KONČNO DOMA

Leta 1946 smo se končno tudi mi vrnili z ladjo *Kraljica Elizabeta*. To je bila zelo velika ladja. Bili smo prva skupina beguncev iz Jugoslavije. Zbranih nas je bilo več družin in tudi precej naših žensk, ki so se po več letih vrnile k svojim družinam.

Najprej so nas peljali v Split, nato pa v Trogir, kjer smo bili štirinajst dni v karanteni. Hudo je bilo. Nismo imeli kaj jesti. Dali so nam neko meso v »skodelčkah«, črn kruh in moko, a nas je bilo veliko, hrane pa malo. Zlasti otroci so bili lačni.

Iz Trogirja smo se peljali z majhno ladjo preko vse hrvaške obale do Sušaka. Tu se je ladja ustavila in oče je šel po restavracijah prosit za hrano. A hrane ni bilo nikjer na pretek. Vseeno so mu dobri ljudje dali, kar so imeli. Prinesel nam je eno jajce in fižol. Nas je bilo pet in mama je z borno večerjo nahranila najprej otroke.

Iz Sušaka smo se peljali s tovornim vlakom do Ljubljane. Sedeli smo na naši prtljagi in ponoči spali kar na tleh. V Ljubljani so nas na postaji pričakali ljudje. Postregli so nam z vročo kavo in kruhom, otrokom pa so ponudili kakav in piškote. Še danes se spomnim, kako vroča je bila kava in kako odličen je bil kruh. Šele kasneje sem ugotovila, da je bila ta hrana pravo bogastvo, kajti doma nas je pričakala revščina.

Pravzaprav je bilo za nas, ki smo prišli iz egiptovskega izobilja, zelo težko. A izobilje ni le v hrani in materialnih dobrinah. Je tudi v ljubezni, sreči in domačnosti. To izobilje nas je pričakalo, ko smo zagledali rodni dom. Srečno smo prispeli domov.

GAJA PIŠČANC, 8. razred

Mentorica: **IRENA HUMAR KOBAL**
OŠ Dornberk

PIKAPOLONICA – Moj dedek

Moj dedek Janez Ambrožič se je rodil leta 1935 v Davči, po domače »pri Čumarju«. Življenje ga je postavilo pred mnogo preizkušenj, ki jih je moral premagati, četudi je bilo še tako težko. Še danes nam velikokrat pripoveduje, da je družina lahko preživela le s trdim delom, ki mu je ena najpomembnejših vrednot v življenju.

Domačija »pri Čumarju«

Mami Tončki in očetu Jakobu se je rodilo 5 otrok. V tistih časih denarja ni bilo veliko, zato so morali otroci že v rani mladosti pasti živino, delati drva in pomagati na kmetiji.

Ko je bil dedek star komaj 6 let, se je začela vojna. Domačija »pri Čumarju« je stala na meji med takratno Jugoslavijo in Italijo. Nemci so naredili 100 metrski obmejni pas. V ta pas so v Davči padle tri kmetije, med katerimi je bila tudi njihova in so jo zato porušili, družino pa preselili v Tuhinjsko dolino, kjer so ostali 3 mesece. Nato je dedkov oče odšel med partizane, družina pa se je vrnila v Davčo, kjer jim je gostoljubje v hiši ponudil sosed. Tu se mu je v spomin vtisnil poseben dogodek.

Tega soseda ne bom nikoli pozabil, ob njem beseda sosed dobi pravi, polni pomen. Stal nam je ob strani v najtežjih trenutkih in brez njega bi težko preživeli. Kmalu po prihodu mi je umrl bratec. Komaj dve leti za tem sem izgubil še enega komaj rojenega brata, zato sem se zelo bal, da bi umrl še kdo. Bilo je leta 1945, ata je bil v partizanih, doma smo bili sami z mamo, s staro materjo in očetovo sestro. Bilo je zelo razburljivo. Včasih so se oglasili partizani, mimo so prišli tudi Nemci, katerih smo se zelo bali. In tako je nekega dne mama hudo zbolela. Otroci smo se prestrašili, da ne bi umrla še mama. V vasi pa je živela neka starejša ženska, ki je znala malo zdraviti in tudi kakšnega dvojčka je imela v predpasniku. Mami ni bilo nič bolje, trebuh jo je grozno bolel, zato so mene določili, da bom šel iskat to žensko. Ves v strahu in skrbi, da bo mama umrla, sem potrkal in jo prosil, naj gre z menoj, ker bo mama sicer umrla. Žena Pepa je vedela, kaj je in rekla, da ji bo ona pomagala. Vzela je debelo ruto, se obula in šla z menoj. Bil je mraz in zapadlo je veliko snega. Celo pot me je tolažila, saj kot desetleten fantič nisem bil kaj preveč korajžen. Ko sem jo pripeljal domov, smo bili vsi otroci zbrani v eni sobi in v strahu čakali, kaj se bo zgodilo. Kmalu smo zaslišali otroški jok in teta Pepa je stopila na prag ter nam povedala, da imamo sestrico in da mama ne bo umrla. Zelo sem bil vesel, da sem bil ravno jaz tisti, ki je pogumno šel iskat pomoč. Nekaj časa za tem sem še enkrat Pepo prosil za pomoč in tokrat nam je dala bratca. Po koncu vojne je Pepa po krivici umrla. Ubili so jo partizani, saj so mislili, da je izdajalka, ker je znala govoriti nemško.

V času vojne je dedek obiskoval šolo, ki takrat še zdaleč ni bila podobna današnji. Dobili so se v določeni hiši, pisali pa so na tablice, ki so jih ob prihodu Nemcev takoj skrili. Dedek se vsega še živo spominja, četudi je bil še otrok. Pravi, da mu je bila najhujša stalna negotovost in strah, da bi se očetu kaj pripetilo.

Takoj po vojni so ponovno zgradili hišo »pri Čumarju«. Leta 1952 je dedku umrl oče. Dedek je bil ob njegovi smrti prisoten, zato mu je bilo še toliko težje.

Toda družina je morala naprej. Bilo je zelo težko, saj niso imeli denarja. Edini vir zaslužka sta bila živinoreja, v zimskem času spravilo lesa s konji, kar so imenovali »furanje«. V vasi so prirejali tudi ples, ki so potekali po hišah. Na enem izmed plesov je spoznal tudi svojo bodočo ženo Angelo, ki se je kmalu priselila k Čumarju.

Žena Angela

Poročna slika Janeza in Angele

Tu so se jima rodili trije sinovi, med katerimi je tudi moj oče.

Janezov sin Ivan – moj oče

Družina Ambrožič (brez najmlajše sestrice)

Skupaj so pri Čumarju živeli do leta 1977, ko so se preselili na ženin dom. Takrat sta se rodili še dve hčerki, Polona in Klementina. Dela na kmetiji je bilo več kot dovolj, ko je leta 1985 za rakom zbolela še mama Tončka in umrla.

Pokojna mama Tončka

Dedek je ostal sam z družino in moral se je znajti, da je družina preživela. Dedek nikoli v življenju ni imel avta, vse je prehodil peš ali s konjem.

Pred desetimi leti pa mu je življenje zopet obrnilo hrbet. Vse življenje je namreč zelo slabo videl, toda z očali je še nekako šlo, vse dokler mu ni odstopila mrežnica in na očeh se mu je pojavila siva mrena. Zadnje upanje, da bi še kdaj videl, je bila operacija, toda tudi ta je bila neuspešna in dedek je za vedno oslepel. To je bil šok za celotno družino, toda dedkov optimizem nima meja. Naučil se je hoditi z belo palico in tipati stvari. Pravi, da se orientira po mukanju krav in po radiu. Če se mu nihče drug ne oglasi, se mu oglasi krava v hlevu in dedek vsaj približno ve, kje je. Včasih se čudim njegovim neverjetnim sposobnostim, saj kljub slepoti hodi v hlev, gradi ogrado in podobno. V hiši živijo skupaj z ženo in hčerko, ki ima kar 11 otrok, zato mu nikoli ni dolgčas. Skupaj ima že 23 vnukov.

Ko dedka vprašam, kaj najraje počne, mi odgovori, da najraje vozi samokolnico. Kljub slepoti je zadovoljen in vesel. Pravi, da je včasih bolje, da ne vidiš, saj drugače včasih vidiš preveč.

Urša Ambrožič, 8. razred

Mentorica: **Mojca Lipužič Moravec**
OŠ Cerkno

drugouvrščeno delo 3. triada

Gašper Želko

Zgodba Bevkovega časa

Naslov: Hruška

Mentorica: **Urška Tušar**

OŠ Košana

PRIPOVEDOVANJE MOJIH BABIC, *moje Fani in Ane ...*

Mojima babicama je ime Frančiška in Ana. Babica Fani se je rodila 5. 4. 1942 v Andražu kot edinka Alojzu in Hani Mak. Babica Ana pa je bila rojena 29. 1. 1933 v Levcu kot najstarejša od štirih otrok. Obe sta odraščali v kmečkih družinah, vendar vsaka s svojo življenjsko zgodbo, prepleteno z obilo spominov.

Napisala sem le del pripovedi mojih babic, saj sta mi pripovedovali ure in ure ... Izbrala sem zgodbe, za katere mislim, da so pustile v njiju močan pečat na mladost.

... moja Fani ...

Po pripovedovanju babice Fani je bila njihova kmetija hribovska. Otroštvo je tako potekalo v sobivanju z gozdom in naravo. V šolo je hodila peš, le v zelo mrzlih zimah z visokim snegom jo je do šole nosil oče.

V prostem času so se otroci igrali različne pastirske igre na paši, kjer so pazili na govedo.

Rojena je bila v času 2. svetovne vojne. V spomin se ji je vtisnil dogodek tik pred koncem vojne, o katerem ji je večkrat pripovedovala njena mati, moja prababica.

Nemška patrulja je nekega dne od daleč videla, kako od babičine kmetije proti gozdu teče moški. Zapodili so se za bežečemu moškemu, vendar so v gozdu za njim izgubili sled. Napotili so se h kmetiji. Doma so našli le prababico, v naročju je pestovala mojo babico. Hoteli so izvedeti, kdo je bil moški, ki so ga videli pobegniti v gozd. Grozili so, da bodo vse v družini odpeljali v zapor, saj so sumili,

da se je pri njih skrival partizan. Po dolgem prepričevanju prababice, da moškega ni videla, da ga ne pozna, so ji verjeli in odšli.

Babica je odraščala, bila je zdrav, razigran otrok ... do svojega šestega leta, ko je zbolela na pljučih. Zaradi boljše oskrbe in zdravljenja je živel pri teti v Mežici, in sicer vse do odhoda v prvi razred osnovne šole.

Na osnovno šolo ima lepe spomine, še posebej na njena učitelja Mileta in Bogomilo Pešec. Na njihovi šoli sta ustanovila dramsko skupino, v njej je igrala tudi babica. Še danes se spominja predstave Povodni mož, kjer je igrala Urško.

Po končani osnovni šoli je želela v glasbeno šolo, da bi se naučila solo petja. Toda, bila je edinka, kmetija je potrebovala pridne roke in zaradi tega je morala ostati doma.

Pri osemnajstih letih se je poročila z dedkom Ivanom. Imela sta šest otrok. Dedek Ivan je že pokojni, babica Fani pa živi na domačiji v Andražu.

... moja Ana ...

Babica Ana je mladost preživela v Levcu. Tudi njeni spomini segajo v čas 2. svetovne vojne. Na njihovi domačiji so imeli Nemci poljsko kuhinjo. V tistem času je prvič videla in poskusila čokolado, košček ji je dal prijazen vojak.

Osnovno šolo je obiskovala v Petrovčah. Zaradi okupacije pouk ni potekal v slovenskem jeziku, temveč v nemščini. Tudi učitelji in učiteljice so bili v večini nemškega rodu. Bili so zelo strogi, za vsako napako, za vsako izgovorjeno slovensko besedo so otroke kaznovali. Dogodek, ki ji je iz otroštva najbolj ostal v spominu, se je zgodil, ko je bila stara približno 9 let. Poleg kmetije so imeli starši tudi vinograd na

Brnici. Doma so ji v košaro naložili malico. Morala jo je odnesti delavcem, ki so opravljali v vinogradu spomladanska dela. Pot je vodila čez polje, preko reke Savinje in gozda do vinograda. Na poti skozi gozd je srečala moškega s puško na rami. Vprašal jo je, čigava je, kam je namenjena in ali ga pozna. Zabičal ji je, da ne sme nikomur povedati, da ga je srečala. V primeru, da izve, da je o tem komu pripovedovala, ji je zagrozil, da ji bo ob naslednjem srečanju »jezik pribil na smreko«. Grožnje se je tako prestrašila, da je o dogodku še dolgo let molčala.

Po vojni je dokončala osnovno šolo in si želela nadaljevati šolanje na vzgojiteljski šoli. Ta želja se ji ni izpolnila, saj ji je v istem letu umrl oče in je morala kot najstarejši otrok ostati na kmetiji.

Pozneje je spoznala mojega dedka. Rodil se jima je sin, ki pa se je po enem letu in pol ponesrečil in umrl.

Po tem nesrečnem dogodku sta se poročila in pozneje sta se jima rodila še dva sinova, starejši je moj oče.

Danes moji babici preživljata »jesen svojega življenja« vsaka na svojem domu. Pravita, da nimata velikih želja, le da bi bili zdravi, nam, vnukom, pa želita lepo in mirno odraščanje, predvsem pa, da bi v življenju dosegli tisto, po čemer hrepenimo.

Čeprav se jima zdi današnji čas veliko bogatejši, mogoče lepši od tistega, v katerem sta živel, ne razumeta hitrosti, s katero hitimo skozi življenje. Celo tako zelo, da sta včasih osamljeni, da se jima zdi, da nanju kar malo pozabimo.

Kaja Gominšek, 9. razred

Mentorica: **Nataša Grobelnik**
OŠ Petrovče

MOJA STARA MAMA SE JE ZALJUBILA

Zgodba, ki jo boste slišali, je napisana po resničnih dogodkih, ki mi jih je opisala moja stara mama Sonja.

Sonja že od rojstva živi v Idriji. Rojena je bila v družini, katere oče je bil rudar in mama klekljarica, stanovali pa so v tipični rudarski hiši z več družinami, zato je pravi naslov za primerjavo življenja v našem mestu nekoč in danes.

Zgodba govori o moji stari mami in njeni prijateljici. Takrat je bila Sonja stara 16 let in poleg obiskovanja pouka v šoli je opravljala še honorarno delo, in sicer je raznašala časopise. Prijateljica, ki je bila leto starejša, jo je prosila, naj spotoma odda pismo njenemu fantu. Sonja je to seveda brez oklevanja storila, a zapletlo se je, ko je pismo v roke prejel Ivan, a srce mu ni zastalo zaradi pisma, pač pa zaradi Sonje. Nato je na gimnazijo vsak dan zanjo prispelo njegovo pismo. Dopisovanje se je vleklo že nekaj časa, prijateljstvo pa je postajalo čedalje trdnjše. A Sonja doma vseeno ni upala povedati za dopisovanje, saj je vedela, da bi starši nemudoma posegli vmes, saj bi sklepali, da je med njima več kot le prijateljstvo, in bi odnos zaradi zaščitniškega nagnjenja končali.

Prišle so počitnice in z njimi tudi težava: kako naj si dopisujeta, ker Ivan pisem ne bo več mogel pošiljati na gimnazijo, domov pa tudi ne, saj bi bilo prenevarno. A Sonja se je vseeno odločila za tveganje in pisma nekaj časa uspešno skrivala. Nekega dne jo je Ivan povabil v kino in ona je seveda privolila. A njeni domači so za sestanek nekako izvedeli in šli celo tako daleč, da sta jo mama in sestra prišli iskat v kino dvorano in z oštevanjem nista odnehali, dokler prostora ni zapustila in odšla domov, kjer pa jo je čakala poštena zaušnica.

A prijateljstva niti to ni omajalo in vsakodnevna rutina se je nadaljevala, dokler ni namesto Sonje nekega pisma prebrala njena družina. To je zanje pomenilo kapljo čez rob in nagnali so jo od doma. Sprva grožnje ni upoštevala, saj je menila, da ne mislijo resno. Jasno ji je postalo šele pri kosilu, ko ni bila deležna prostora za mizo.

Nekaj časa je še oklevala, nato pa odšla. Ni točno vedela, kam naj gre, vedela je le, da stran od doma. Napotila se je proti lopi pod dimnikom, ki se še danes dviga nad nekdanjo topilnico. Na poti je srečala svoji sestrični in jima povedala zgodbo. Ko je končno prispela do kočice, je ugotovila, da bo noč mrzla in težka, saj je bila tam brez hrane. Občutek varnosti pa tudi ni bil kaj prida, ker je bila sama sredi gozda. Razmišljala je, kako naj se bolj zavaruje, ko je zunaj zaslišala šumenje ... Bila je sestrična, ki ji je prinesla večerjo in prišla poročat, da domače zelo skrbi zanj. Začeli so pravo iskalno akcijo, sodelovali so vsi sorodniki in sosedje. Ker je niso našli, so šli celo k Ivanu na dom v Črni Vrh. Ko so videli, da je tam ni, so z iskanjem seveda nadaljevali, a brez uspeha.

Sonja je bila po večerji vsaj sita, a mraz in strah nista pojenjala. Skozi noč se je prebila s petjem, saj se je tako odvrnila od razmišljanja o vsem, kar bi se ji lahko pripetilo.

Ko se je zdanilo, se je takoj vsa premražena odpravila navzdol, saj se je spomnila, da ima v drvarnici dve topli jopici za nujne primere. Bilo je še zgodaj, zato tam ni pričakovala nikogar. Potiho je zavila okrog vogala in se direktno iz oči v oči srečala s svojo mamo. Ta jo je brez besed pograbila in odpeljala proti stanovanju. Sonja se ni upirala, saj je ugotovila, da je kljub zaušnicam in strogosti bolje doma.

Mama jo je pripeljala točno pred očeta, ki je še ležal v postelji. Sonja je seveda skupaj z mamo pričakovala zaslužen kazni, a oče je mami le naročil, naj ji pogreje mleko in jo spravi v posteljo.

Sonja je nato dopisovanje z Ivanom prekinila, saj do njega ni čutila ničesar več kot le prijateljsko ljubezen, on pa je pričakoval več. Dogodka doma niso več omenjali.

Iz zgodbe je jasno razvidno, kako drugačne odnose so včasih imeli otroci s svojimi starši. Starši so bili veliko bolj strogi in nezaupljivi ter tudi pokroviteljski. Da o razlikah med kaznimi, ki smo jih deležni danes, in tistimi, ki so veljale nekoč, ne govorim.

Otroci in mladi so nekoč spletali vezi na mnogo bolj pristne načine, čas so preživljali drug z drugim in si dopisovali preko pisem, ne pa preko ostalih medijev (danes računalnik in telefon), ki omogočajo neosebne odnose. Občutek imam, da so se veliko bolje poznali med seboj, vedeli so, kakšne navade ima kdo in na kakšen način najraje preživlja čas, ko ni zaposlen z obveznostmi. Res je, da so morali otroci več pomagati staršem, a to jih je le utrdilo in bili so bolje pripravljeni na življenje kot danes. Nas pa prehiteva čas in velikokrat sploh ne utegnemo drugega kot le kratek klepet s prijateljem preko interneta ali telefona. V hitrem življenjskem tempu pa se utaplja tudi občutek za pomoč in solidarnost do ljudi. Mislim, da jim je to, da so veliko časa preživeli skupaj, bolj razvilo občutek za humanost in bolje so se približali vsakodnevnim tegobam življenja. Zato so bili tudi bolje pripravljeni na reakcijo v določenih situacijah, recimo pri nudenju pomoči in moralne podpore niso imeli nikakršnih zadržkov, medtem ko se sodoben mladostnik vse bolj zapira pred vrstniki in svetom ter se po pomoč zateče v popolnoma svojo resničnost, bodisi virtualno ali pa namišljeno.

Spremenile so se tudi vrednote in glavna vodila v življenju. Nekoč so cenili poštenost, danes pa ta ne šteje več veliko, saj nihče več ne ve, čemu naj verjame in čemu ne. Kdo je včasih pomislil na vse te dobrine, ki so nam dandanes samoumevne? Včasih jim je že žvečilni gumi pomenil ogromno, ne pa danes, ko si nihče več ne drzne za darilo prinesiti enega samega bonbona, saj ta ne velja ničesar več. Hočem povedati, da so bile stvari mnogo bolj cenjene kot danes, saj so mladi

imeli stik z življenjem, ki ni posuto z rožicami. Danes te zlahka zapelje vizija o lahkem življenju, ki sploh ni resnična in ti situacijo še oteži, saj te kmalu spodnese s trdnih tal in znajdeš se sredi velike, velike zmešnjave, do katere te pripelje le napačna težnja o lajšanju življenja.

O spoštovanju do drugih in narave bi lahko veliko napisala, a povem le, da je bila zavest o tem včasih močna. To pa izhaja iz dejstva, da so mladi živeli v stiku z okoljem, ki jim je pomenilo oddih in sprostitev, zato so ga varovali; danes pa tega občutka nimamo več, saj nam sprostitev pomenijo druge stvari, ki naravi zarežejo brazgotine, ki jih večina žal sploh ne opazi.

Vendar se je življenje spremenilo tudi na bolje. Ciljam predvsem na večjo svobodo pri odločitvah glede izbire partnerja. Mislim, da je sodobni družbi uspelo, da je življenje toliko olajšala, da starem ni treba gledati na korist, ki bi jo dobili od poroke svojega otroka. Zato imamo mladi več svobode tudi pri izražanju lastnega mnenja, kar se mi zdi pravilno, saj je vsak človek sposoben razmišljati in zagovarjati svoje poglede na svet, labilnost pa je tu povsem odveč.

Kar se tiče veljave vsakega posameznika, menim, da je to le neuresničljiva želja, ker se je civilizacija tako preveč razdelila na dve skupini – prvi imajo moč in počnejo, kar jim srce poželi, drugi pa nimamo izbire, pač pa jim tiho sledimo. Tudi včasih je veljala podobna ureditev med bogatimi in revnimi, zato mislim, da je to ena izmed redkih stvari, ki se ni spremenila. Žalostno je le to, da se je nekoč točno vedelo, da med ljudmi zeva velik prepad, danes pa si pred tem zatiskamo oči. V preteklosti je bilo določeno, kdo sodi kam in zakaj, danes je vse zapolnjeno s hinavščino, olepševanjem in pretvezami; zaradi tega se marsikdo ne znajde več in v tej zmedu izgubi samega sebe ter brez problemov sledi ostalim.

Da, mnogo se je spremenilo, a, tako vidim sama, večinoma na slabše.

Naj dodam še zgodbico o tem, kako je usoda do ponovnega srečanja zopet pripeljala Sonjo in Ivana. Sonja se je pri dvajsetih letih poročila z mojim starim očetom in odločila sta se, da zgradita hišo. Ravno na dan, ko naj bi k njima prišel železokrivec, je ta sporočil, da je zbolel in da bo še nekaj časa odsoten. Priporočil je svojega sodelavca. Sonja in Marjan sta se odpeljala na dogovorjeno mesto in tam ju je čakal nihče drug kot Ivan, ki je nato pri gradnji hiše, v kateri živimo danes, nadomestil svojega bolnega sodelavca.

Deja Čuk, 9. razred

Mentorica: **Barbara Derenda**
OŠ Idrija

PO PRIPOVEDOVANJU STARIH STARŠEV

Dež. Dežuje že dva tedna, megla se vlači po Vipavski dolini, burje pa od nikoder, da bi jo pregnala.

Mračno popoldne je starega očeta prikovalo v hiši. Zunaj ni bilo kaj početi, čeprav pravijo, da ima kmet vedno delo. To sem izkoristila za klepet z njim. Rada ga poslušam, ko mi pripoveduje o svojem otroštvu, ki ni bilo rožnato. Večino časa je preživel v naravi, ki je bila njemu in prijateljem drugi dom. Tako je povedal:

Najlepše je bilo jeseni, ko nam je narava nudila obilo hrane. S sosedom Andrejem sva zgodaj zjutraj gnala živino na pašo; jaz dve kozi in kravo, on pa dve kravi. Gnala sva ob potoku do Brega, kjer sva imela brunarico, ki naju je varovala pred slabim vremenom. Največkrat so se nam pridružili še drugi otroci, ki so pasli v bližini. Kozi in krave so se kar same pognale v visoko, sočno travo ob potoku. Paziti sva morala le, da živina ni zašla na sosedovo gmajno.

Ko je bilo sonce že v zenitu, sva zakurila ogenj. Pihala sva v žerjavico, da se je razplamtela, in nanjo sva položila krompir. Še vročega sva vzela v roke, pihala vanj, da bi se pohladil in pohlepno zagrizla vanj. Odžejat sva se šla k bližnjemu izviru vode, ki je bila tako mrzla, da je zbolelo grlo, ko sva jo popila.

Tisti dan pa se je zgodilo nekaj hudega. Ko sva se vrnila k živini, je manjkala moja krava. Tekala sva na levo in desno, jo klicala, pogledala v vsak grm, a moje Lize ni bilo nikjer. Zgrabila me je panika in planil sem v jok. Po glavi so se mi podile črne misli. Kaj bodo rekli domači? Andrej me je tolažil, da je do noči še dolgo in da jo bova že našla. Toda nisva je našla in tudi vrnila se ni.

Mrak se je že spuščal, a jaz si nisem upal domov. Takrat sem zaslišal, da me nekdo kliče. Spoznal sem sestrin glas. Našla me je objokanega in takoj ugotovila, da Lize ni. Starejšo sestro sem imel zelo rad, zato sem se ji pustil pregovoriti, da sva odšla domov brez krave. Doma so naju čakali že na pragu, saj je Andrej povedal, kaj se je zgodilo. Oče me je oštel, mačeha pa mi je primazala klofuto. Tisti hip sem jo tako zasovražil, da nikoli več nisva bila v dobrih odnosih.

Brez večerje sem stekel spat na skedenj. Sredi noči me je zbudilo mukanje. Planil sem pokonci in stekel na dvorišče. V siju lune sem videl, da oče vleče za povodec našo Lizo. Takrat so se mi zasolžile oči od sreče. Stekel sem k očetu, ki mi je povedal, da je bila krava ujeta v robidovju.

Drugo jutro sem gnal na pašo sam. Živina se je zagnala k potoku, jaz pa sem oprezal za kostanji. Nabral sem jih in takoj zakuril ogenj. Vsakega sem narezal in skrbno položil v žerjavico. Privoščil sem si slastno kosilo. Naše Lize pa nisem niti za trenutek izpustil izpred oči.

Starega očeta sem zbrana poslušala in ugotovila, da je imel težko otroštvo, ki se je kar precej razlikovalo od mojega. Tudi sama bi rada pekla kostanj in krompir v žerjavici, a je današnji čas izbrisal nekatere običaje iz preteklosti.

Veronika Valič, 9. razred

Mentorica: **Ksenija Trebovc**
OŠ Dobravlje

drugouvrščeno delo 3. triada

Nik Gorup

Zgodba Bevkovega časa

Naslov: Ključ

Mentorica: **Urška Tušar**

OŠ Košana

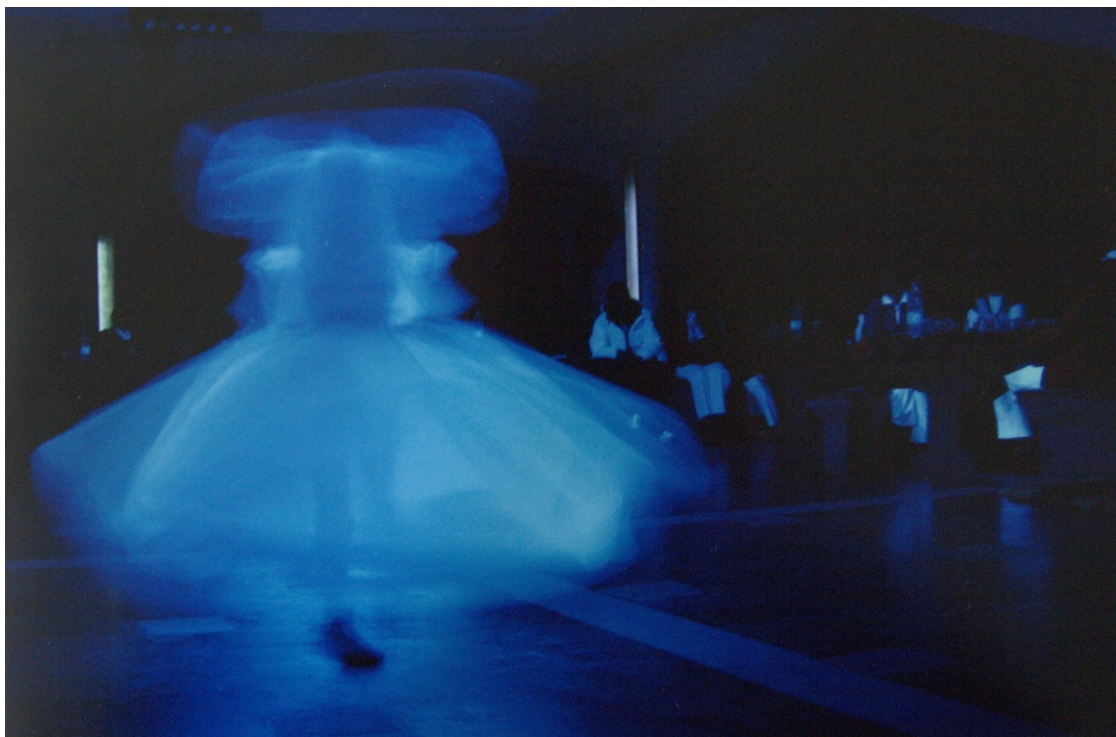
*F*otografije

zmagovalna fotografija

Tomi Peternelj

Bilo je nekoč in je danes
Naslov: Nosilci zvočnega zapisa
Mentorica: **Anica Svetik**
OŠ Cerkno

drugouvrščena fotografija

Nejc Balantič

Bilo je nekoč in je danes

Naslov: Tradicija na ogled

Mentorica: **Tina Žagar Pernar**

OŠ Naklo

tretjeuvrščena fotografija

Miša Kranjc

Bilo je nekoč in je danes
Naslov: Kako si odmerjamo čas

Mentorica: **Anica Svetik**

OŠ Cerkno

KAZALO

<i>Spremna beseda</i>	1
-----------------------	---

LITERARNI PRISPEVKI

Lukčevi muc	3
Pestna Daša	4
Obiskala sta me Lukec in Nežika	5
Bevkovi literarni otroci danes	7
Obiskala sta me Lukec in Nežika	8
Moja Pikapolonica	10
Bevkovi literarni otroci danes	12
Soseda, mala junakinja	14
Pikapolonica – zgodbe iz babičine mladosti	17
Spomini	19
V Aleksandriji izgubljeno otroštvo	23
Pikapolonica – Moj dedek	30
Pripovedovanje mojih babic, moje Fani in Ane ...	36
Moja stara mama se je zaljubila	39
Po pripovedovanju starih staršev	44

LIKOVNI PRISPEVKI

Moja Pikapolonica, Sara Ružič	2
Moja Pikapolonica, Zala Drofenik	9
Moja Pikapolonica, Kaja Kobal	13
Zgodba Bevkovega časa, Anita Hreščak	22
Zgodba Bevkovega časa – Hruška, Gašper Želko	35
Zgodba Bevkovega časa – Ključ, Nik Gorup	46

FOTOGRAFSKI PRISPEVKI

Bilo je nekoč in je danes, Tomi Peternelj	48
Bilo je nekoč in je danes, Nejc Balantič	49
Bilo je nekoč in je danes, Miša Kranjc	50

